

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 2 marca 2023 r.

BADK.DPK.133.2.2023 MKo

P10-02/23	Data wpływu petycji 2 stycznia 2023 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 2 marzec 2023 r.

KODEKS KARNY

TEMAT

**USUNIĘCIE KARY POZBAWIENIA WOLNOŚCI
ZA PRZESTĘPSTWO NIEALIMENTACJI**

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja indywidualna

Paweł Chyliński.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany art. 209 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, poprzez usunięcie kary pozbawienia wolności przewidzianej za popełnienie przestępstwa niealimentacji.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autor petycji wnosi o zmianę art. 209 Kodeksu karnego, przepis ten stanowi o przestępstwie niealimentacji. Wnioskodawca uważa, że wymierzanie kary pozbawienia wolności za popełnienie przestępstwa niealimentacji jest wysoce niemoralne, ale także godzące w prawa człowieka, co więcej obecny stan prawny może być niezgodny z Konstytucją RP.

W ocenie wnoszącego petycję, osadzenie w zakładzie karnym osoby niepłacącej alimentów tj. skazanie na karę pozbawienia wolności, pozbawia ją możliwości zarobkowania, a także spłaty zobowiązań, co w konsekwencji powoduje dalsze narastanie długów alimentacyjnych. Jak podkreśla wnioskodawca, powszechnie wiadomo, że zakłady karne mają problem z zatrudnieniem skazanych (w tym niepłacących alimentów), co jeszcze bardziej pogłębia ich trudną sytuację i możliwości spłaty zobowiązań.

Autor petycji uważa, że powinno stworzyć się system umożliwiający osobom, które nie płacą alimentów oraz są dotknięte trudną sytuacją życiową, spłatę zobowiązań. W uzasadnieniu petycji nie podano konkretnych rozwiązań dotyczących wprowadzenia proponowanego systemu, a jedynie zawarto postulat zmiany przepisu Kodeksu karnego poprzez usunięcie kary pozbawienia wolności z art. 209.

STAN PRAWNY:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.) w **art. 18** stanowi, iż małżeństwo, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo, znajdują się pod szczególną ochroną i opieką Państwa. Wskazany przepis nakazuje objęcie pieczęcią przez państwo osoby fizyczne, które występują w określonych rolach społecznych, tzn. jako małżonkowie, rodzice, czy też dzieci.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138 ze zm.) w **art. 209** reguluje przestępstwo niealimentacji, które polega na uchłaniu się od wykonania obowiązku alimentacyjnego określonego co do wysokości orzeczeniem sądowym, ugodą zawartą przed sądem albo innym organem albo inną umową, jeżeli łączna wysokość

powstałych wskutek tego zaległości stanowi równowartość co najmniej 3 świadczeń okresowych albo jeżeli opóźnienie zaległego świadczenia innego niż okresowe wynosi co najmniej 3 miesiące. Popęlnienie tego przestępstwa podlega karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Ściganie przestępstwa niealimentacji następuje na wniosek pokrzywdzonego, organu pomocy społecznej lub podejmującego działania wobec dłużnika alimentacyjnego (§ 2).

Nie podlega karze sprawca przestępstwa niealimentacji, który nie później niż przed upływem 30 dni od dnia pierwszego przesłuchania w charakterze podejrzanego uścił w całości zaległe alimenty (§ 4), chyba że wina i społeczna szkodliwość czynu przemawiają przeciwko odstąpieniu od wymierzenia kary (§ 5).

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1359 ze zm.) w **art. 128** stanowi, iż obowiązek dostarczania środków utrzymania, a w miarę potrzeby także środków wychowania (obowiązek alimentacyjny) obciąża krewnych w linii prostej oraz rodzeństwo.

Obowiązek alimentacyjny (**art. 129 § 1**) obciąża zstępnych (dzieci, wnuki, prawnuki) przed wstępnymi (rodzice, dziadkowie, pradziadkowie), a wstępnych przed rodzeństwem; jeżeli jest kilku zstępnych lub wstępnych - obciąża bliższych stopniem przed dalszymi.

Rodzice obowiązani są do świadczeń alimentacyjnych względem dziecka, które nie jest jeszcze w stanie utrzymać się samodzielnie, chyba że dochody z majątku dziecka wystarczają na pokrycie kosztów jego utrzymania i wychowania (**art. 133 § 1**).

Poza powyższym wypadkiem uprawniony do świadczeń alimentacyjnych jest tylko ten, kto znajduje się w niedostatku.

Rodzice mogą uchylić się od świadczeń alimentacyjnych względem dziecka pełnoletniego, jeżeli są one połączone z nadmiernym dla nich uszczerbkiem lub jeżeli dziecko nie dokłada starań w celu uzyskania możliwości samodzielnego utrzymania się (**art. 133 § 3**).

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805 ze zm.) w **art. 1081** stanowi, iż jeżeli dłużnik odbywa karę pozbawienia wolności, wierzyciel może złożyć tytuł wykonawczy bezpośrednio dyrektorowi zakładu karnego, który obowiązany jest wypłacać wierzycielowi należności za pracę dłużnika lub jego pieniądze znajdujące się w depozycie zakładu karnego, w granicach określonych w art. 125 Kodeksu karnego wykonawczego.

INFORMACJE DODATKOWE:

Rzecznik Praw Obywatelskich 3 marca 2020 r. zajął stanowisko w sprawie osób skazanych za popełnienie przestępstwa niealimentacji. W stanowisku zaznaczono, iż Rzecznik opowiada się za jak najszerszym wykorzystaniem odbywania kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego dla osób skazanych na karę pozbawienia wolności za popełnienie przestępstwa z art. 209 Kodeksu karnego. Odbywana w nim kara, może pozwolić na normalną pracę i spłatę zobowiązania przez tzw. „alimenciarzy”, zaś osadzenie w zakładzie karnym, raczej na pewno wiązałoby się z tym, że taka osoba nadal nie będzie płacić zobowiązania alimentacyjnego.

Ponadto trzeba podkreślić, że przy Rzeczniku Praw Obywatelskich od 2016 r. do 2020 r. działał Zespół ds. Alimentów. Ponad cztery lata aktywności Zespołu zgromadziło, w czasie 14 posiedzeń Zespołu, specjalistów z różnych dziedzin, którzy zajmują się problematyką niealimentacji. Prace zespołu zaowocowały tym, że w 2017 r. resort sprawiedliwości zainicjował nowelizację art. 209 k.k. Ponadto udało się doprowadzić do lepszej współpracy komorników z ZUS. Najwyższa Izba Kontroli, zgodnie z postulatem Rzecznika, przeprowadziła w jednym z województw badanie przyczyn niskiej ściągłości świadczeń wypłaconych z Funduszu Alimentacyjnego. Od 1 lipca 2019 r. został podniesiony próg dochodowy uprawniający do uzyskania pomocy od państwa z Funduszu do kwoty 800 zł netto na osobę w rodzinie.

W dobie pandemii koronawirusa, uchwalona została ustawa z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2. Ustawa wprowadziła zmiany w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, podnosząc próg dochodowy uprawniający do świadczeń z Funduszu Alimentacyjnego do kwoty 900 zł.

Podczas ostatniego posiedzenia Zespołu ds. Alimentów zauważono, że potrzebna jest dobrze zaprojektowana kampania społeczna, która uświadomi całemu społeczeństwu, że alimenty należy płacić. Są one przeznaczone dla dziecka, które tym samym powinno uzyskać wyrównanie szans w stosunku do swoich rówieśników, w przypadku których oboje rodziców łoży na utrzymanie dziecka. Wciąż zdarza się jednak wiele przypadków, gdy rodzina pomaga dłużnikowi alimentacyjnemu ukrywać swoje dochody, bądź pracodawca wypłaca część wynagrodzenia „pod stołem”. Dlatego tak ważna jest kampania społeczna, w którą zaangażuje się wiele podmiotów, przyjmie ona zasięg ogólnopolski i zostanie poprowadzona za pomocą wszystkich dostępnych środków przekazu.

Konieczne jest jak najszersze stosowanie Systemu Dozoru Elektronicznego w przypadku skazania na karę pozbawienia wolności nie przekraczającą 1,5 roku. Umieszczenie w zakładzie karnym powinno być ostatecznością.¹

To, kiedy wygasa obowiązek alimentacyjny rodziców względem dziecka (również pełnoletniego), zależy przede wszystkim od tego, czy dziecko może utrzymać się samodzielnie i od tego, czy znajduje się ono w stanie niedostatku. Zgodnie z orzeczeniem Sądu Najwyższego (tym i wieloma innymi) z dnia 31 stycznia 1986 r. (sygn. akt. III CZP 78/85) m.in.: „obowiązek alimentacyjny rodziców kończy się z momentem, w którym dziecko – z reguły po uzyskaniu wykształcenia i przygotowania do określonego zawodu – jest w stanie utrzymać się samodzielnie”.

OPRACOWAŁ

Maciej Kowalski

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz

¹ <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/podsumowanie-prac-zespołu-do-spraw-alimentów-rpo-rpd>